

Edward Abbey

Sabotaj Çetesi

Türkçesi: Nuray Önoğlu

Roman

Öndeyiş: Son

ABD'nin iki bağımsız eyaleti arasında ne zaman bir köprü yapımı tamamlansa, nutuk zamanı da gelmiş demektir. Bayrakların, bandoların ve elektronik araçlarla sesi yükseltilmiş tekno-endüstriyel hitabetin zamanı. Söylev çekmenin zamanı.

İnsanlar bekler. Bayraklar, flamalar ve parlak renkli afişlerle süslenmiş köprü hazırdır. Hepsi birden resmi açılışı, son konuşmayı, kurdelelerin kesilmesini, yaklaşan limuzinleri bekler. Gerçekte köprü altı aydır zaten yoğun şekilde ticari kullanıma açılmış, ne gam.

Köprü girişlerinde kuzeye ve güneye doğru bir mil boyunca upuzun otomobil kuyrukları vardır; kuyrukları motosikletli eyalet polisleri gözetim altında tutar; kaskları, rozetleri, silahları, göz yaşartıcı gazları, copları ve telsizleriyle gergin, gıcırdayan deriler giymiş, somurtkan, sert adamlar. Zengin ve güçlülerin gururlu, sert, hassas uşakları. Silahlı ve tehlikeli.

İnsanlar bekler. Sakince kükreyen güneşin altında, böcekler gibi parlayan arabalarının içinde pişerek, sıcaktan bunalıp terleyerek. Utah-Arizona'nın şu çöl güneşi, gökyüzünde alev alev yanan o şeytani plazma köftesi. Polislerin sindirdiği, politikacı teranelerinden alabildiğine sıkılmış, arabalarında esneyen beş bin insan. Arka koltuklarda, çenelelerinden ve dirseklerinden akan erimiş Frigid Queen dondurmaları vinilit koltuk kılıflarının monovalan radikalleri üzerinde Jackson Pollock-vari "schmierkunts" havuzcukları oluştururken, ciyaklayarak kavga eder çocukları. Hepsi eziyete katlanır ama yüksek desibelli hoparlörlerden dökülenleri dinlemeye hiçbirinin tahammülü yoktur.

Bir gerçeğin beyanı kadar somut bu köprü, sırtında önemsiz asfalt şeridi, yaya kaldırımı, korkuluklar ve aydınlatma direklerinden müteşekkil, sade, zarif ve sağlam bir çelik kemerdir. Yüz yirmi metre uzunluğuyla iki yüz metreden derin bir boğazın iki yakasını bağlar: Glen Kanyonunu. Kanyonun dibinde hemen yakınlardaki Glen Kanyon

Baraj'ın bağırsaklarından boşaltılan uysallaştırılmış ve evcilleştirilmiş Colorado Nehri akar. Adının ima ettiği üzere eskiden altın kırmızısı olan nehir artık soğuk, berrak ve yeşil akmaktadır; buzul sularının renginde.

Ulu nehir; daha da ulu baraj. Köprüden bakıldığında baraj gri, dikey, içbükey yüzölçümlü beton bir kütle oluşturur, amansız ve suskun. Bir beton ağırlık barajı, bu sekiz yüz bin tonluk baraj bir ekip çalışmasıyla Navajo formasyonunun kumtaşlarına gömülmüş, temel kayaları ve duvarı oluşturan elli milyon yıllık kayalar yer değiştirmiştir. Bir tıkaç, bir engel, devasa bir takoz; baraj şaşkın nehrin gücünü savaklara ve türbinlere dağıtır.

Bir zamanlar ne kudretli bir nehirdi. Şimdi bir hayalet. Martuların ve pelikanların ruhları, denize doğru bin altı yüz kilometre boyunca uzayan kurumuş deltanın üzerinde kanat çırpar. Kunduzların ruhları altın renkli siltlerin üzerinde akıntıya karşı yüzer. Büyük mavi balıkçılar bir zamanlar sivrisinek hafifliğiyle iner, uzun bacakları kum barlarının üzerinde sallanırdı. Sarı gagalı leylekler Kanada kavaklarının arasında öterdi. Kanyonun kıyılarında geyikler gezerdi. Ilgınlarda karbeyazı ak-balıkçıların tüyleri nehrin esintisiyle salınırdı.

İnsanlar beklemekte. Konuşma uzar; nutuk atan bir sürü ağız, aynı konuşma ve bir kelimesini anlayabilene aşk olsun. Devrelerde bir tekinsizlik var. Yoldan dokuz metre yukarıda, üzerine monte edildikleri deve boynu aydınlatma direklerinin üzerinden yayın yapan kömür karası hoparlörler Marslılar gibi böğürür. Anlamli bir duraklama, öcülerin gevelemeleri ve ciyaklamaları, boğazı sıkılmış cümleler ve çarpınan paragraflar, içi boş kükreme patlaması, hepsi bir, OTORİTENİN SESİ...

... bu görkemli Utah eyaleti (bliiiiiiiiiiiiiiiiiip!) bizi en hızlı büyüyen muhteşem Arizona eyaletine bağlayan (ciiiiiyyyyyykk!) bu görkemli köprünün (rrrrrron!) açılışında yer almaktan sevinçlidir, (yiiiiiiiiiiiiiiinnnnnnnnng!), sürekli büyümeyi ve ekonomik (biiiiiiniiiiiiiiip! zzzttt! yiiiiiiinnnnng!) teşvik etmeye ve güvence altına almaya yardımcı olacak (zzzzzztttt!), sayın Vali, iki eyaletimizin bu önemli olayının (cııııırrrr!) bu büyük baraj aracılığıyla...

Beklendikçe beklenir. Araba kuyruğunun çok gerilerinden, konuşmanın erişmeyeceği ve polislerin göremeyeceği kadar uzaktan bir korna çalar. Ve yeniden çalar. Ses tek bir kornaya ait. Bir devriye polisi

Harley'ine atlar, sert bakışlarıyla tarayarak kuyruk boyunca ilerler. Korna sesi susar.

Kızılderiiler de izler ve bekler. Otoyolun yukarılarında, açık bir yamaçta, nehrin Kızılderi rezervasyonu tarafında toplanmış Ute, Piute, Popi ve Navajoların gayriresmi cemaati, yepyeni kamyonetlerinin arasında aylıklık ederek dolanır. Kadınlar ve erkekler şarap (Tokay), çocuk kalabalığı Pepsi-Cola içer; mayonez, hazır sandviçler ve fabrikasyon ekmekler yerler. Soylu Kızılderi kardeşlerimiz köprüdeki töreni dikizler, ama kulakları ve kalpleri kamyonetlerindeki radyoların ayarlı olduğu Flagstaff, Arizona'daki K - A - O - S - *Kaos!* Radyoda sesleri çınlayan Merle Haggard, Johnny Pacheck ve Tammy Wynette'de.

Yurttaşlar bekler, mikrofonlarda homurdanıp duran resmi sesler teknsiz kablolardan geçerek kafası karışmış hoparlörlerden yayılır. Binlerce insan rölantideki arabalarında sıkışmış, her biri özgürlüğüne ilk kavuşan ve çelik kavisi ilk geçen olmak ister; kanyon boşluğuna, kırlangıçların süzülerek yere paralel gittiği o geniş boşluğa, müthiş bir zarafetle gerilmiş, ağırlıksız görünen o köprüyü.

İki yüz metre derinlik. Böylesi bir düşüşün anlamını bütünüyle kavramak zor. Nehir kayaların arasında köpürerek o kadar aşağıda akar ki gümbürtüsü kulağa bir iç çekiş gibi gelir. Bir esinti iç çekışı alıp götürür.

Ortadaki kodamanlar kümesinin; mikrofonların, köprü korkulukları arasında gerili kırmızı, beyaz ve mavi kurdelelerin oluşturduğu sembolik bariyerin çevresinde toplanmış önemli insanların haricinde köprü açık ve boş görünür. Siyah Cadillac otomobiller, köprünün iki ucuna park edilmiştir. Resmi araçların ötesinde ahşap barikatlar ve motosikletli devriye polisleri kitleleri köprüden uzak tutar.

Barajın, rezervuarın, nehrin ve köprünün, Page kasabasının, otoyolun, Kızılderiilerin, insanların ve onlara liderlik edenlerin ötesinde gül rengi çöl uzanır. Çöl, amansız Temmuz güneşinin altında yanar; arazi yüzeyinin sıcaklığı 65 santigrat dereceye yakın olmalı. Bütün makul yaratıklar ya gölgelere sığınmıştır ya da günü yüzeyin altındaki serin kovuklarında bekleyerek geçirir. Bu pembe çölde insan yaşamaz. Seksen kilometre ötede, ufuk çizgisini oluşturan kaya çıkıntılarında, üstü dümdüz tepelerin ve platoların dikey yüzeylerine kadar art arda gelen kaya ve kum kümelerinden başka, gözün gittikçe daha uzaklara bakmasını engelleyecek hiçbir şey yoktur. Orada seyrek çalı kümeleri ve

kaktüsler dışında hiçbir şey yetişmez; bir de tek tük, çelimsiz, kıvrık, kederli görünümlü ardıc ağaçları vardır. Ve birkaç mor çiçekli ot, birkaç yılan otu. Başka hiçbir şey yetişmez. Bir kaya sütununa çarparak dağılan sarsak, küçük bir toz kasırgasının, solgun bir çevrintinin dışında, hareket eden hiçbir şey yoktur. Dokuz yüz küsur metre yukarıda, yükselen sıcak hava kütesinin üzerinde uçmakta olan bir akbaba dışında felaketi gözlemleyen hiçbir şey yoktur.

Hindi akbabası, biri bakacak olsa, gökyüzünün sonsuzluğunda yalnız görünür. Ama değildir. En keskin insan gözünün menziline bile dışında kalan, ama akbabarca görülebilen diğerleri, yükseklerde süzülerek bekler. Ölmüş yahut ölmekte olan bir şeyi tespit ederek biri alçalırsa, başkaları da her yönden apansız gelir ve eğilmiş başları, kapüşonlu gözleriyle rahmetlinin gövdesinin etrafında toplanırlar.

Köprüye dönelim: Utah'ın Kanab ve Arizona'nın Page kasabaları liselerinin birleşik bandosu, sıcaktan bunalmış halde ama hevesle, "Shall We Gather at the River?" adlı şarkının hareketli bir yorumunu çalar, ardından da "The Stars and Stripes Forever"ı. Dururlar. İhtiyatlı alkışlar, ıslıklar, tezahüratlar. Yorgun kalabalık sonun yaklaştığını sezer, köprü açılmak üzere. Arizona ve Utah valileri, bu kovboy şapkalı ve sivri burunlu botlar giymiş neşeli, iri adamlar yeniden öne çıkar. Her biri elindeki, güneşte parlayan altın rengi kocaman makası savurur. Birbiri ardına flaşlar patlar, TV kameraları tarihin yazılışını kaydeder. Onlar yaklaşırken, izleyicilerin arasından bir işçi fırlar, hızla kurdele bariyere gider ve hafif ama şüphesiz önemli bir son dakika düzeltmesi yapar. Sınıfının sembolik çıkartmalarıyla süslü sarı bir kask giymiş; Amerikan bayrağı, kuru kafa ve çapraz kemikler ve demir haç. Kirli tulumunun sırtına, canlı renklerde harfler dikilerek AMERİKA: YA SEV YA TERK ET yazılmış. İşini bitirir bitirmez ait olduğu kalabalığın belirsizliğine çekilir.

Can alıcı bir an. Güruh bir iki tezahürat yapmaya hazırlanır. Sürücüler arabalara koşar. Çalışan motorların sesi: Ara gazı verilir, gaz pedallarına basılır.

Son sözler. Sessiz olalım lütfen.

"Hadi dostum. Kes şu lanet şeyi."

"Ben mi?"

"İkiniz birlikte, lütfen."

“Ben sandım ki...”

“Tamam, anladım. Kenara çekilin. Böyle mi?”

Otoban boyunca toplanmış kalabalığın çoğu, bundan sonra olan biteni pek göremedi. Fakat tepelerdeki Kızılderililer her şeyi açık seçik gördüler. Tribünden. Kesilen kurdelelerin iki ucundan yükselen siyah dumaneleri gördüler. Kurdele bir fitil gibi yanarken köprü boyunca ilerleyen kıvılcım sağanağını gördüler. Kodamanlar alelacele geri çekilirken, Kızılderililer, onları izleyen program dışı geniş çaplı havai fişek patlamalarını izledi. Bayrakların kıvrımlarının altında maytap, alevli çarkifelek, kestane fişeği ve “kiraz bombası” patlamaları oldu. Köprü bir uçtan öbür uca boşalırken, kaldırımlar boyunca bir havai fişekler silsilesi alazlandı. Havaya fırlatılan roketler infilak etti, havai fişekler, hava bombaları ve M-80’ler ateşlendi. Ateşten ve dumandan semazenler yükselip uçtu; kestane fişeği dizileri tüten kırbaçlar misali, çaturdayıp patlayarak, valileri kovalayarak sıçradı havada. Kalabalık bunu törenin zirve noktası sanarak tezahüratta bulundu.

Fakat öyle değildi. Zirve noktası değildi. Aniden köprünün ortası alttan bir yumruk yemişçesine yükseldi ve çentikli bir zikzak boyunca ikiye ayrıldı. Bu absürt kırkıktan, yıldırım gibi tırtıklı, kızıl bir alev perdesi yükseldi göğe doğru; hemen ardından da muazzam bir öksürük, güçlü patlayıcıların kanyon duvarlarının yekpare kumtaşlarını sarsan, kulakları sağır eden, tüyler ürpertici gümbürtüsü duyuldu. Köprü bir çiçek gibi ayrıldı, iki yakası artık herhangi bir fiziksel bağla birleşmiyordu. Kırık ve parçaları bükülmeye, bel vermeye, çökmeye ve düşmeye, uçuşuma dökülmeye başladı. Serbest cisimler –yaldızlı makaslar, bir ingilizanahtarı, birkaç boş Cadillac– çöken yolun dehşet verici eğimi boyunca kaydı ve yavaşça dönerek boşluğa yuvarlandılar. Aşağı düşmeleri hayli zaman aldı ve nihayet ta aşağılardaki kayalara ve nehre çarpıp parçalandıklarında, çarpmanın sesi epey gecikerek geldi ve en kulak kesilenlerce bile zar zor duyuldu.

Köprü yok olmuştu. İki ucundaki buruşuk parçalar hâlâ ana kayanın içindeki temele tutunmuş halde, dokunmanın düşüncesini akla getirmekle birlikte, bunu yapacak iradeden yoksun bir şekilde birbirine doğru uzanan parmaklar misali sallanıyordu. Felaketin sonucu olan

yoğun toz bulutu yukarıya, çevre kayalara doğru genişirken, asfalt ve beton levhaları, çelik ve demir parçaları havada birbiriyle ters yönlerde harekete devam ediyor, iki yüz küsur metre aşağıda kirli ama acelesiz akan nehre düşüyordu.

Kanyonun Utah tarafında bir vali, bir otoyol yetkilisi ve Kamu Güvenliği Dairesi'nden iki yüksek düzey memur kalabalığın içinden, sağlam kalan limuzinlerine doğru yürüyorlardı. Yürürken, haşın bir ifade ve öfkeyle tartışıyorlardı.

"Bu son marifetleri sayın Vali, size söz veriyorum."

"Ben bu sözü daha önce de işittim sanki, Crumbo."

"Daha önceki vakada sorumlu ben değildim, efendim."

"Ne fark eder. Ne yapıyorsunuz şu anda?"

"Peşlerindeyiz, efendim. Kim olduklarına, nasıl çalıştıklarına ve bundan sonra ne yapmayı planladıklarına dair epey bilgimiz var."

"Ama nerede olduklarına dair bilginiz yok."

"Evet efendim, şu anda yok. Ama etraflarını kuşatıyoruz."

"Peki, bundan sonra hangi lanet planının peşindeler?"

"Bana inanmayacaksınız."

"Sen söyle bir."

Albay Crumbo parmağıyla hemen doğularını gösteriyor. İşaret ettiği o şey.

"Baraj mı?"

"Evet efendim."

"Yok artık."

"Öyle efendim, öyle olduğunu düşünmek için sebeplerimiz var."

"Hayır, Glen Kanyonu Barajı olamaz!"

"Kulağa çılgınca geldiğini biliyorum. Ama işin aslı, onun peşindeler."

Bu sırada, gökyüzünde, gözle görülebilen yalnız akbaba, aşağıdaki huzurlu görüntüye dalmış, tembel sarmallar çizerek yükseldikçe yükselir. Aşağıdaki kusursuz baraja bakar. Akış yönünde, barajdan aşağıda akan nehri ve akış yukarı, barajın gerisinde, üzerinde suböcekleri misali yolcu gemilerinin oynadığı durgun, mavi baraj gölünü görür. Tam şu anda, çekme halatları dolanmış, sulara gömülüp boğulmak üzere olan iki su

kayakçısına bakar. Sonu gelmez diziler halinde sıkışmış, buharı tüten otomobillerin Kanab, Page, Tuba City, Panguitch ve ötelerindeki evlerine gitmek için kaplumbağa hızıyla süründüğü asfalt yoldaki metal ve camların pırlıltısını görür. Geçerken ana kanyonun karanlık boğazını, köprünün paramparça kalıntılarını, sarı, yüksek duman sütununu ve uçurumun derinliklerinden yavaşça yükselmeyi sürdüren tozu fark eder.

Verimsiz düzlüğün üzerinde asılı toz sorgucu, tek bir duman işareti, sessiz bir felaket sembolü, *sürpriz!* anlamına gelen işitilemez ve şaşkırtıcı bir ünlem işareti misali yukarı doğru gökleri ve aşağı doğru bağlantıların kopuşunu, yalnızca uzamın değil zamanın kendisinin de koptuğu, kaydığı, geçtiği, büküldüğü, sarktığı ve nihayet çöktüğü ana yarılma alanını işaret eder.

Akbabanın gözünde bunların hiçbir anlamı yok; yiyecek bir şey yok çünkü. Nihai yükseklerdeki o göz için, aşağıda, batı yönünde, tozun bütün etkilerinden çok uzaklarda ve masmavi uzanan gölün parıltısı hep aynı...